Հետազոտական աշխատանք

Կազմակերպության տվյալներ • Անվանում, հասցե • Տնօրեն • Էլ. հասցե • Հեռախոս	«Մասնակցային դպրոց» կրթական հիմնադրամ Վահրամ Սողոմոնյան masnakcayindproc@gmail.com +37493581908
Հետազոտության թեմա/վերնագիր • Հետազոտության թեմա	«Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայի շրջանակներում գործնական աշխատանքի դերը որպես քննադատական և ստեղծագործական մտածողության զարգացման միջոց
Ուսուցչի տվյալներ • Անուն, ազգանուն, հայրանուն • Մասնագիտություն • Հեռախոս • Էլ. հասցե • Դասավանդվող առարկաներ • Դասարաններ	Հարությունյան Մելինե Արտավազդի Դասվար 077013028 Melin.271084@gmail.com Մաթեմատիկա, Մայրենի, Ես և շրջակա աշխարհ, Տեխնոլոգիա I – IV դասարաններ

Ուսումնական հաստատության տվյալներ • Անվանումը, հասցե • Հեռախոս • էլ. հասցե (տնօրենության) • Web կայքի հասցե	«Առողջ ապագայի տեսլական» հիմնադրամ Էվրիկա դպրոց, Ադոնցի փող. 6/2 շենք 099950440 Eureka.my.school@gmail.com

Բովանդակություն

- Տիտղոսաթերթ ---------- 1
- Բովանդակություն ---------- 2
- Ներածություն ---------- 3
- Ո՞ր առանցքային կոմպետենցիային/կարողունակությանն է ուղղված նպատակի ուսումնասիրությունը ---------- 4
- Գրականության ակնարկ ---------- 6
- Հետազոտության ընթացք ---------- 10
- Եզրակացություններ, առաջարկություններ ---------- 14
- Օգտագործված գրականության ցանկ ---------- 17
- Հավելվածներ ---------- 18

Ներածություն

Նպատակը եւ հետազոտական հարցը	Մանկավարժների մեթոդական, մասնագիտական պատրաստվածությամբ, գործնական աշխատանքների ճիշտ կազմակերմամբ և հմտությունների որակով է պայմանավորված աճող սերնդի կրթվածությունը և արժեհամակարգի ձևավորումը:Ուսուցման և ուսումնառության ընթացքի արդյունավետությունը պայմանավորված է ուսուցիչի մասնագիտական կարողությունների հմուտ կիրառումից և կոմպետենտության աստիճանից. գործընթացի ճշգրիտ պլանավորումը, գործնական աշխատանքների կազմակերպումը, գիտելիքի փոխանցման, դրա ինքնուրույն ձեռքբերման ուղիների մատնանշումը, սովորողներին սովորել սովորեցնելու կարողությունը փաստում են մանկավարժական համակարգված գործունեության մասին: Ուստի դասավանդողից պահանջվում է շարունակական ինքնակրթություն, մասնագիտական կարողությունների վերանայում և վերամշակում՝ արդի պահանջներին համապատասխան: Ուսուցման ժամանակակից տեսությունների հիմնական առանձնահատկություններից է դասավանդման գործընթացում գործնական աշխատանքների կազմակերպման մոտեցում դրսևորելու անհրաժեշտությունը: Այս հարցի քննարկումը հանգեցրել է կրթության բովանդակության, մեթոդների և ձևերի, ուսուցման արդյունավետության գնահատման

	սկզբունքների վերանայման անհրաժեշ_ տությանը, որն էլ ապահովում է մեր կողմից ընտրված թեմայի արդիականությունը և անհրաժեծտությունը: Աշխատանքի նպատակը և խնդիրները: Սույն աշխատանքի նպատակն է ներկայացնել արդյո՞ք գործնական աշխատանքների կազմակերպումը նպաստում է երեխաների քննադատական և ստեղծագործական մտածողության վրա ես և շրջակա աշխարհն առարկայի շրջանակներում: Աշխատանքի նպատակից ելնելով անհրաժեշտ է ներկայացնել • գործնական աշխատանքի կարևորությունը դասավանդման ընթացում • ուսումնասիրել գործնական աշխատանքի կազմակերպման միջոցները «Ես և շրջակա աշխարհը» դասերին • Ներկակացնել դասի պլան «Ես և շրջակա աշխարհը»-ի դասերից
Ո՞ր առանցքային կոմպետենցիային/կարողուն ակությանն է ուղղված նպատակի ուսումնասիրությունը	Նպատակի ուսումնասիրությունը ուղղված է հետեւյալ կոմպետենցիաներին. • լեզվական գրագիտություն եւ կարողունակություն, • սովորել սովորելու կարողունակություն, • ինքնաճանաչողական և սոցիալական կարողունակություն • ճանաչողական կարողունակություն

Հետազոտության թիրախային խումբը և շրջանակը /քանակ, սեռային բաշխում/	ք. Երևան Էվրիկա դպրոց 2-րդ դասարան 16 աշակերտ՝ 9 աղջիկ և 7 տղա
Օգտագործված հետազոտական մեթոդները, գործիքները (օրինակ՝ քանական հետազոտություն՝ հարցաթերթիկի միջոցով, որակական հետազոտություն՝ խորին հարցազրույցի միջոցով եւ այլն)	Աշխատանքը կատարել ենք հետևյալ մեթոդներով. • Ուսումնասիրություն, • Վերլուծություն, • Համեմատում: Հետազոտության ընթացքում պատրաստել ենք պաստառներ, ստվարաթղթի վրա գծել ենք իրենց բնակավայրի, թաղամասի քարտեզը:
Հետազոտության իրականացման ժամանակահատվածը	Մեկ ամիս

Գրականության ակնարկ	Գործնական աշխատանքի կարևորությունը դասավանդման գործընթացում
• Մեջբերումներ արդեն արված հետազոտություններից, • Մեջբերումներ գրականությունից, տեղեկության վստահելի աղբյուրներից:	Քանի որ ճանաչողության հիմքը պրակ-տիկան է,հետևաբար աշակերտների գիտակ-ցությունը պետք է տանել նրան, որ տեսական հետազոտությունները կատարվում են ոչ միայն հանուն գիտության, այլև հանուն պրակտիկ գործունեության զարգացման, հանուն մարդկանց կենսապայմանների ապահովման և բարելավման: Պրակտիկայում առաջադրված խնդիրները լուծվում են տարբեր գիտությունների միջոցով: Այդ խնդիրների գիտական լուծումները փոր-ձարկվում և ներդրվում են պրակտիկայում: Նա պետք է հասկանա, թե որքան կարևոր է ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կյանքում հանդիպող առօրյա իրադրություններում կիրառել կարողանալը: Հանրակրթության պետական նոր չափորոշչով սահմանված 8 առանցքային կարողունա-կությունների զարգացումն ապահովելու հա-մար գործնական աշխատանքը ընթացիկ գնահատման արդյունավետ տեսակներից է: Գործնական աշխատանքները բազմազան են՝ պաստառի ձևավորումից մինչև էքսկուրսիայի ընթացքում տեսածի ու լսածի ներկայացում աղյուսակի, ֆիլմի, ակնարկի տեսքով, երգի հորինումից մինչև նախագծի իրականացում, արդյունքների ներկայացում ու կիրառում:Նշված բոլոր աշխատանքները կարող են իրականացվել ինչպես անհատապես, այնպես էլ խմբային աշխա-տանքի շրջանակում, դպրոցում, տանը կամ այլ

վայրում, գնահատվել միավորով կամ բառային բնութագրումներով:Գործնական աշխատանքը որպես կանոն առաջադրվում է դասարանի բոլոր աշակերտներին և ուսուցչի հետևողականությունը պարտադիր է:

Աշակերտը գործնական աշխատանքի մա-սին տեղեկացվելիս պետք է հստակ պատ-կերացում ունենան, թե ինչ է պահանջվում իրենցից: Սա աշխատանքի կազմակերպման նախապատրաստական փուլն է: Այդ փու-լում աշակերտները պետք է պարբերաբար խորհրդակցեն ուսուցչի հետ, կլինեն աշա-կերտներ,որ կունենան ուղղարդման կարիք: Այդպես վարվելով՝ ուսուցիչն օգնում է իր սաներին՝ սովորել սովորել, իմացածը հա-մակարգել և կիրառել այն կոնկրետ առաջա-դրանքներ կատարելիս: Չէ որ հենց սա է գործնական աշխատանքի հիմնական նպատակը:

Քննադատական և ստեղծագործական մտածողության զարգացման կարևո-ությունն ու առանձնահակությունները դասապրոցեսի ընթացքում գործնական աշխատանքի միջոցով

Երեխաների մոտ քննադատական մտածողության զարգացումը բնածին շնորհ չէ: Քննադատական մտածելու կարողությունը ձեռք է բերվում հատուկ գործիքների, տեխնի-կայի, խաղերի, կանոնավոր վարժությունների, գործնական աշխատանքների միջոցով:

Քննադատական մտածողության զարգացման համար գործնական աշխատանքներն այսօր նոր

նշանակություն են ձեռք բերում, քանի որ համակարգիչների և խաղային այլ սարքավորումների լայն տարածումը զբաղեցնում է մատաղ սերնդի առօրեայի մի զգալի մասը: Ուստի մեծանում է երեխաների մտավոր գործունեության մարզմանը նպատակա-ուղղելու հրամայականը: Դասապրոցեսի ընթացքում ևս նպատակամղված գործնական աշխատանքները պետք է խթանեն երեխայի ռազմավարական մտածողության ձևավո-րմանը, տրամաբանության զարգացմանը:

Քննադատական /տրամաբանական մտածել նշանակում է առանձնացնել էականը երկրորդականից, գտնել փաստարկներ, հակադարձումներ և եզրակացություններ անել, որին շատ նպաստում է սեփական փորձը, հետազոտությունը: Դա ավելի շուտ համոզիչ լինելու և դյուրահավատ չլինելու և սեփական մտածողություն ունենալու կարողությունն է: Քննադատական մտածողության զարգացմամբ զբաղվելը պետք է սկսել գործնականում օրորոցից:

Քննադատական մտածողությունը հասկացվում է որպես երեխաների հետաքրքրասիրության դրսևորում, որոշակի հարցի վերաբերյալ սեփական տեսակետի ձևավորում, այն տրամաբանական փաստարկներով պաշտպանելու կարողություն, հետազոտական մեթոդների կիրառում:

Ստեղծագործական և քննադատական մտածողության զարգացումը <<Ես և շրջակա աշխարհը>> առարկայի դասապրոցեսում

Համաձայն նոր չափորոշիչերի, առարկան նպատակ ունի հիմքեր դնել և սովորողին օգնել՝

	✓ Հասկանալ սեփական ինքնությունը՝ որպես անձ և անհատականություն, ✓ Ընդունել մարդուն՝ որպես բարձրագույն արժեք, ընդունել իր հասակա-կաիցներին՝ հարգելով նրանց առանձնահատկությունները, դրսևորել միմյանց նկատմամբ հարգալից և ոչ խտրական վարքագիծ, ✓ Արդյունավետ հաղորդակցվել, հասկա-նալ, քննադատաբար վերլուծել տարբեր տեսակետներ,արտահայտել սեփականը, ✓ Պատկերացում ունենալ ազգային, համամարդկային և համերկրային գաղափարներից, ընդունել այն, ✓ Ուսումնասիրել աշխարհը Հայաստանի տեսանկյուից, ✓ Ձեռք բերել փորձառություններ, որ հիմնված են իրենց հետաքրքրու-թյունների վրա և խթանում են իրենց շրջակա աշխարհն ուսումնասիրելու ձգտումը, ✓ Կիրառել քննադատական և ռեֆլեկտիվ մտածողություն տարբեր իրավիճակներ վերլուծելու, խնդիրներ լուծելու, որոշում-ներ կայացնելու հարցում, ✓ Զարգացնել բնագիտական հետազո-տությունների համար անհրաժեշտ գաղափարներ հմտություններ և սովորություններ, ✓ Գնահատել և ընտրել արժանահավատ տեղեկատվություն, հաշվի առնել տարբեր տեսակետներ, կարողանալ զերծ մնալ բռնությունից և բռնություն կիրառելուց,

	✓ Տեղեկացված լինել որոշումների կայացման բարոյաէթիկական հետևանք-ների մասին, ✓ Ունենալ պատասխանատու և գիտակից վերաբերմունք սեփական և ուրիշների առողջությանն ու անվտանգությանը, ձեռք բերել համապատասխան սովորություններ, ✓ Հասկանալ հասարակական որոշ գործընթացների կարևորությունը, գիտակցել սեփական արձագանքի հնարավոր ազդեցությունը հասարակության վրա: Առարկայի դասավանդման նպատակների հպանցիկ ուսումնասիրությունն արդեն իսկ փաստում է, որ առարկայի դասավանդման պրոցեսում գերխնդիր է մտածող, վերլուծող ու տրամաբանող անհատի կերտումը:
Հետազոտության ընթացքը	Իսկ ինչպես կարելի է գործնական աշխատանքի միջոցով զարգացնել քննադատական մտածողությունը հենց դասապրոցեսում: Փորձեմ ներկայացնել օրի-նակով: Երկրորդ դասարանի դասագրքային նյութը մեկ ամբողջ թեմա նվիրում է բնա-կավայրին՝ քաղաքի ու թաղամասի կտրվածքով:Նախնական փուլում երեխաներին տվել էի հատորոշիչ թեստ,որի միջոցով պետք է հասկանայի աշակերտների ունեցած գիտելիքներն իրենց բնակավայրի, թաղամասի վերաբերյալ: Աշակերներին նաև հանձնարարել էի ստվարաթղթի վրա նկարեն իրենց բնակավայրի,

թաղամասի քարտեզը: Այդ աշխատանքներն ինձ անհրաժեշտ էին վերջնարդյունքի հետ համեմատելու համար:

Թեմայի ուսումնասիրության ընթացքում արկղիկի մեջ լցրել էի տարբեր շինարարական, բժշկական, վարսավիրական գործիքներ, երեխաները հերթով արկղիկից հանում էին գործիքը և փորձում էին կռահել, թե ինչի մասին ենք խոսելու այդ օրը:Հնչած բոլոր բառերը, կարծիքները գրել էինք գատախտակին, ապա հուշող բառերով փորձել ամբողջացնել միտքը: Այս հուշումները նպաստում էին, որ սովորողները մաքսիմալ լարեն իրենց հիշողությունը, փորձեն հասկանալ՝ ինչ ընդհանրություններ ունեն նշված առարկաները: Բացի այդ, այսպիսի գործնական աշխատանքը,որն իրականացրեցինք մտագրոհի միջոցով հնարավորություն տվեց նաև գտնելու առարկաների պատճառ-հետևանքային կապերը, որոնել նմանություններ առարկաների ու դրանց հետ կապված երևույթների հետ: Գիտելիքների ամրապնդման համար աշակերտներին հանձնարարել էի հաջորդ դասի համար հավաքեն տեղեկություններ իրենց բնակության վայրի մասին, թե ինչ հանրային սպասարկման կետեր կան, ինչ հուշարձաններ կամ աչքի ընկնող շինություններ:

Այդ հանձնարարությունից հետո պլանավորել էի հետաքրքիր վերլուծական աշխատանքի մեկ այլ տարբերակ՝ «Լուրերի պաստառը»,որը երեխաները պետք է իրականացնեին լուրերի թողարկման տեսքով: Լուրերի պաստառի տեխնիկան տարրական դասարաններում կարելի

	է կիրառել հիմնականում տնային աշխատանքների ժամանակ: Աշակերտները մեծ ոգևորությամբ սպասում էին հաջորդ դասին, ամեն օր մի նոր տեղեկություն էին բերում իրենց բնակավայրից, թաղամասից: Հատկապես այն երեխաները,ովքեր իրար մոտ էին բնակվում կամ նույն թաղամասից էին: Դիտարկման ընթացքում հայտնաբերեցի, որ մեկը մյուսից շատ բան է սովորում,նրանք այդ ընթացքում ոչ միայն շինությունների,արձանների մասին էին խոսում, այլ նաև հավելյալ տեղեկություններ էին փոխանցում մեկը մյուսին: Տեսածն ու լսածը՝ վերլուծում, քննարկում, համեմատում: Արդեն հաջորդ դասին բավականին տեղեկություններ ունեին, ներկայացրեցին իրենց թաղամասը, բնակավայրը: 3-րդ դասի համար հանձնարարել էի խմբային առաջադրանք: Աշակերտներին բաժանել էի 2 խմբի: 1-ին խմբի աշակերտներին հանձնարարել էի պատրաստել «Լրատվական պաստառ» և լրատվական թողարկման ձևով ներկայացնել իրենց համայնքում հանգստյան օրերին հանդիպած որևէ իրադարձություն, դեպք, որն, ըստ իրենց համայնքի բնակիչների համար օրինակելի է, կնպաստի համայնքի զարգացմանը: 2-րդ խումբը՝ թե ինչ է պակասում իրենց համայնքում, որն ավելի լավը կդարձներ, այն պարսավելի է և պետք է ներկայացնել այն այնպիսի շեշտադրմամբ, որ վատ փորձը երբևէ կրկնօրինակման առիթ չհանդիսանա, բոլորը խուսափեն արարքը կրկնելուց:

Լուրերի թողարկման համար պատրաստել էի հեռուստացույցի շրջանակ:
Աշակերտներն աշխատանքը շատ սիրով ու հետաքրքրությամբ էին կատարել: Նրանք նույնիսկ այդ օրը ավելի ներկայանալի տեսք ունեին, քանի որ լուրերի թողարկում էին վարելու: Շաբաթվա ընթացքում հետևել էին, թե ինչպես պետք է վարել լուրերը, ինչպես գեղեցիկ խոսք կառուցել և մեծ ոգեևորվածությամբ լրատվական թողարկումը վարեցին իրենց դասընկերների առջև:

Դիտարկման փուլի ավարտին աշակերտներին հանձնարարել էի կրկին նկարել իրենց բնակավայրի, թաղամասի քարտեզը: Աշակերտներին բաժանեցի նաև հայտորոշիչ թեստերը, իրենք համեմատեցին, զտան բավականին տարբերություններ առաջին և վերջին աշխատանքների միջև, երեխա կար նույնիսկ բարձրաձայնեց. «կարծես ուրիշ թաղամաս նկարած լինեմ» :
Այնուհետև քարտեզները իրար կողք ամրացրեցինք պատին, երեխաները մի քանի օր շարունակ մոտենում էին բոլորի աշխատանքները նայում էին, վերլուծում էին, քննարկում էին:

Կարծում եմ դասի կառուցման այս տեխնիկան ու օրինակը մաքսիմալ կերպով մղում են սովորողներին մտածելու, կենսական են ու հնարավորություն են տալիս դուրս գալ դասագրքային իրականությունից ու գիտելիքը պրոյեկտել իրական կյանք:

Եզրակացություններ, առաջարկություններ

Վերհանված արդյունքներ, եզրակացություններ, պատասխան հետազոտական հարցին	Վերլուծելով երեխաների սկզբանական աշխատանքները, որի կատարողակա-նությունը կազմում էր դասարանի 25-30 տոկոսը, վերջնական աշխատանքների հետ, որի ժամանակ գրանցեցինք մոտավոր 80-90 տոկոս կատարողականություն, միանշանակ կարող ենք,այո գործնական աշխատանքը նպաստում է երեխայի քննադատական և ստեղծագործական մտածողության վրա «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայի շրջանակներում: Վերոնշյալ թեման ուսումնասիրելիս եկա այն եզրահանգման, որ գործնական աշխատանքներ կիրառվում են «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայի շրջանակում՝ անպայմանորեն կառուցելով առարկայի չափելի վերջնարդյունքների վրա, ձևավորում այնպիսի կարողություններ և հմտություններ,որոնք վերառարկայական են և պետք են աշակերտին ողջ կյանքի ընթացքում: Մասնավորապես՝ սովորողները՝ զարգացնում են իրենց աշխարհաճանաչողական գիտելիքները, ձեռք են բերում սոցիալական հմտություններ, իրենց աշխատանքներում դիտարկում են տեսականի և գործնականի կապը, ինքնադրսևորվում են: Առաջարկում եմ « Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայի յուրաքանչյուր դաս լինի

	հետազոտություն, փոքրիկ ուսումնասիրու-թյուն: Կարծում եմ, որ ոչ մի դաս չի կարող զուտ տեսական նշանակություն ունենալ: Յուրաքանչյուր դաս պետք է լինի մաքսիմալ փորձարարական/գործնական ու տեսանելի, հնարավորինս հետաքրքիր: Դասապրոցեսի առավելագույն հետաքրքրությունը կարելի է ապահովել միայն մասնակցային ու աշակերտակենտրոն դասպրոցեսում, որտեղ ուսուցիչը տալիս է հուշումներ, բանալիներ, ուղղորդում է, իսկ բուն աշխատանքը, գիտելիքի «հայտնագործումն» իրականացնում են երեխաները: Այսպիսի դասի առավե-լությունների թվում պետք է առանձնացնել մասնակցայնությունն ու գիտելիքի շոշա-փելիությունը, տեսանելիությունը, երբ աշակերտը հնարավորություն ունի ոչ միայն կարդալ արդեն եղածը, փորձել այն վերարտադրել, այլ նաև սեփական փորձով համոզվել, ինչու չէ նաև սեփական փորձը ավելացնել եղածին: Սովորողների պասիվ ներկայություն պահանջող, որևէ նպատակով կարևոր համարվող, արդեն արձանագրված փաստերի, ապրած կյանքերի ու իրադարձությունների, գոյություն ունեցող հարաբերությունների ուսուցումը ներկայումս արդիական չէ: Աշակերտական համայնքն այսօր կարիք ունի ակտիվ մտածողության զարգացման, սեփական փորձով գիետելիքի կառուցման , ինչպես նաև սովորողների մոտ խոր հմտություններ ձևավորել:

Այլ տեղեկատվություն	

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ամիրջանյան Յ., Մանկավարժություն, Երևան, 2005
2. Հանրակրթության պետական կրթակարգ: Միջնակարգ կրթության պետական չափորոշիչ. – Եր., <>, 2004.
3. ՀՀ Տավուշի մարզում փորձարկվող <<Ես և շրջակա աշխարհը>> առարկայի չափորոշիչներ,https://escs.am/files/files/2021-05-06/2f673a3c45c1e1dac473af0a1c31f648.pdf, հասանելի է:
4. Владимировна Н. И., Развитие критического мышления учащихся начальных классов, https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/raznoe/2012/02/23/razvitie-kriticheskogo-myshleniya-uchashchikhsya-nachalnykh, հասանելի է:
5. Ведмеш Н.А., Развитие мышления, https://psihomed.com/razvitie-myishleniya/, հասանելի է:
6. . Միջազգային բակալավրիատ կրթական ծրագրի ինտերնետային կայք էջ, https://ibo.org/, հասանելի է:

Հավելվածներ

Հաշվետվության կցված նյութեր

- Հետազոտության գործիքներ (հարցաթերթիկներ կամ այլ)
- Նկարներ
- Արդյունքներ

Սկզբնական աշխատանքներ

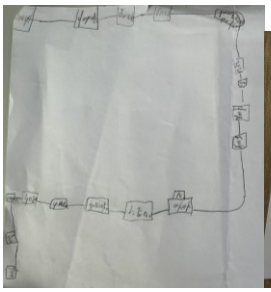

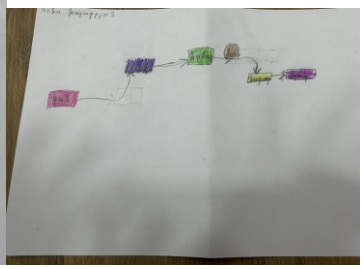
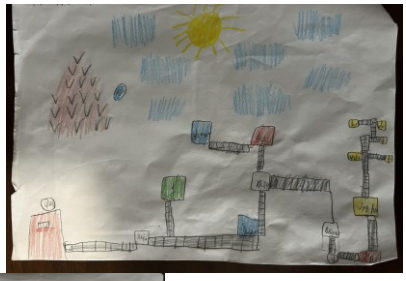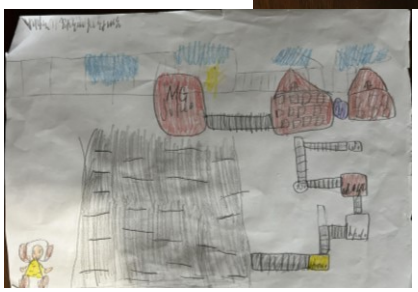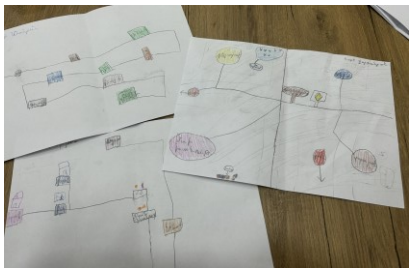
Վերջնական աշխատանքներ